

Krijn

ALS KAJUITWACHTER
DE WERELD ROND

DIRK TANG

kluitman

1

Krijn

Het lijkt wel of heel Hoorn uitgelopen is. Links en rechts halen nette burgers Krijn in. Ze dragen zwarte pakken met kanten kragen en prachtige hoeden.

Daar loopt de bakker in zijn werkkleding, nog met meel bedekt. En de smid met zijn zwarte gezicht. Die is zó uit zijn smidse weggegaan.

Verder ziet Krijn nog zeelieden: mannen met stoere jekkers en van die vreemde mutsen op. Op hun schouders dragen ze zakken en kisten met hun spullen. Sommige zwaaien met kannen bier of wijn en zingen vrolijke, rare liedjes. Krijn heeft nog nooit zo veel mensen bij elkaar gezien. Ze lopen allemaal in een lange stoet in de richting van de haven. Er klinkt geroep en gelach. Het is prachtig weer, het is een echte vroegezomerdag, die 25e mei 1615.

‘Jongen... hé, jongen!’

Krijn schrikt op. Even waren zijn gedachten afgedwaald door al die vlaggen en de muziek en al die mensen. Hij kijkt om. Achter hem staat een meisje, armoedig, in vale kleren. Haar blote voeten zijn smerig. ‘Wat is er?’ vraagt hij.

‘Ben jij een goudhaalder?’ vraagt het meisje.

‘Een goudhaalder?’

‘Ze zeggen dat vandaag de goudhaalders uitvaren.’

‘O... bedoel je die rare verhalen die mensen vertellen over

de schepen in de haven?’

‘Ja,’ antwoordt ze. Ze kijkt schuchter naar Krijn omhoog.

Hij had ze ook gehoord, die geruchten over de twee schepen die uit Hoorn zouden vertrekken voor een wereldreis. Die, zo vertelden sommige mensen, op zoek gingen naar het geheimzinnige Zuidland. Daar was nog nooit iemand geweest, wisten ze ook, in dat geheimzinnige land waar reuzen woonden en waar het goud zomaar op straat lag. Kon je gewoon meenemen, hoefde je niets voor te doen.

‘Mensen vertellen zo veel. Ik weet niks van goud. Wat ik wel weet is dat ik met schipper Schouten meega op de Eendracht. Ik ben zijn kajuitwachter*.’ Als Krijn begint te vertellen struikelt hij bijna over zijn woorden. Hij voelt een enorme trots nu hij voor de eerste keer hardop zegt dat hij meegaat met schipper Schouten en dat hij een heel belangrijke taak heeft, een fantastische taak en... Hij stopt even. Kan het haar wat schelen?

‘Hoe heet je eigenlijk?’ vraagt hij.

‘Aaltje.’

‘Woon je hier ergens?’

‘In de steeg bij het Achterom.’

‘Waarom wil je eigenlijk weten of ik een goudhaalder ben? Ben ik niet, hoor.’

‘Krijgen kajuitwachters geen goud?’ Het lijkt wel of ze zó teleurgesteld is dat ze de vraag van Krijn helemaal niet gehoord heeft. Haar onderlip trilt, alsof ze ieder moment kan gaan huilen.

‘Dat weet ik nog niet,’ zegt Krijn voorzichtig, als hij haar

* Een kajuitwachter heeft een verzorgende taak aan boord van een schip. Het zijn meestal jongens van 12 tot 18 die als kajuitwachter werden aangemonsterd om de kapitein/schipper en andere stuurlieden/officierien te bedienen aan tafel. Ook moeten ze de hutten en de kajuit schoonhouden. Een kajuitwachter die kan schrijven, mag soms ook in het scheepsjournaal schrijven.

beteuterde gezicht ziet. 'Misschien. Als we het Zuidland kunnen vinden. Waarom?'

'Misschien kon je dan ook goud voor mij meenemen,' zegt het meisje. Er biggelt een dikke traan over haar wang.

'Goud meenemen? Voor jou?' vraagt Krijn verbaasd.

'Om moeder te helpen. We hebben bijna niets, alleen honger, en moeder werkt heel hard maar ze verdient niet genoeg. Toen bedacht ik dat ik het aan een zeeman zou vragen, want die worden allemaal heel rijk, zeggen ze. Maar ik durfde het niet te vragen.'

'Je vraagt het toch ook aan mij?'

'Jij bent anders. Je bent een jongen, net zoals mijn grote broer. Ik dacht dat jij me niet zou uitlachen. Of wegjagen.'

Arm zijn, dat kende Krijn ook.

'Waar is je broer dan?' vraagt hij.

Aaltje vertelt huilend, in flarden, Krijn kan haar haast niet verstaan.

'Je lijkt op Hannes, mijn grote broer, maar die...' snikt ze, 'maar die... Hannes is dood en ik mis hem zo.'

'Dood?'

'Van de winter... hij is van de winter gestorven. Zomaar!' snottert Aaltje. Haar hele lichaam schokt mee met haar gesnik.

Krijn voelt een knauw van pijn als de herinnering aan zijn moeder bovenkomt. Zijn lieve moeder, die ook in de winter is gestorven. Impulsief slaat hij zijn arm om Aaltje heen. Het meisje reageert dadelijk, ze vleit zich tegen hem aan en houdt hem stevig vast. Krijn streelt haar vieze haren en probeert haar te sussen. Wat een rare dag. In plaats van vrolijk te zijn met de andere zeelieden die ook op weg zijn naar een groot avontuur, staat hij hier met een huilend kind tegen zich aan. Gelukkig wordt Aaltje na een paar minuten wat rustiger.

‘Luister, ik kan niets beloven natuurlijk, maar als ik in Zuidland kom en als daar het goud voor het oprapen ligt en als ik dan weer veilig in Hoorn terugkeer, dan neem ik een paar stukken goud voor je mee.’

Aaltjes gezicht fleurt helemaal op.

‘Echt waar?’ vraagt ze.

‘Echt waar,’ zegt Krijn. Hij maakt zich los uit haar omhelzing, gaat rechtop staan, zwaait zijn zak met kleren weer over zijn schouder, steekt zijn hand naar haar op en wil doorlopen.

‘Maar hoe kan ik je dan vinden?’ roept ze.

‘Simpel. Als de schepen terugkomen en de haven vol staat met vrolijke zeelieden die net een gevaarlijke reis achter de rug hebben, vraag dan naar Krijn, de kajuitwachter van schipper Schouten.’ Dan gaat hij er snel vandoor. Als hij omkijkt ziet hij dat Aaltje een dansje maakt midden op de Grote Noord. Van een brokje huilende wanhoop heeft hij met zijn belofte een vrolijk meisje gemaakt.

In de haven liggen allerlei schepen. Kleine schepen liggen aan de kade, de grotere niet, die liggen voor anker vlak bij de uitgang van de haven. Krijn ziet de vissersschepen die er altijd zijn, de vrachtvaarders naar de Oostzee, beurtschepen en nog veel meer klein spul. Al snel doemen de drie masten van de Hoorn op. En iets verder ligt het schip voor anker waarmee hij op reis gaat. De Eendracht is veel groter, haar drie masten zijn hoger dan die van de Hoorn, en er kunnen wel 65 bemanningsleden mee aan boord.

Krijn voelt een brok in zijn keel. Nog even en hij vertrekt uit de wereld die hij kent en ruilt die in voor een onbekende wereld. Zou schipper Schouten wel tevreden over hem zijn? En wat als hij onderweg sterft in een ver land of ergens op zee? Dan ziet hij Hoorn nooit meer terug.

‘Nou meid? Sta je te janken, slijmbal?’ Plotseling staat Onno naast hem. De gluiperd die hem de laatste keer dat hij hem zag, toebeet dat hij nooit meer levend in Hoorn terug zou komen.

‘Nietes,’ schreeuwt Krijn. ‘Ik sta niet te janken.’

‘Kijk hem nou, het grienende schoothondje van schipper Schouten. Moet je niet even met je staart zwaaien, schoothondje?’

Onno is niet alleen. Een paar jongens staan grinnikend naar hen te kijken.

‘Sla hem op zijn bek, Onno!’ roept er een.

‘Ja, sla hem op zijn bek, die broekenschijter,’ roept een tweede. Iedereen lacht bij het woord ‘broekenschijter’.

‘Ik zou wel willen,’ zegt Onno. Hij buigt zich naar Krijn toe. ‘Maar dan gaat hij het verraden aan de schipper, hè mannetje.’ Hij geeft Krijn een duw, zodat hij achterover op de kade valt. Onno torent boven hem uit.

‘Nu doe ik niets,’ sist hij. ‘Maar later, jongetje, later, onderweg, dan kom ik je nog wel tegen, slijmbal!’ Hij spuugt naar Krijn voor hij hard lachend verder loopt met zijn al even hard lachende vrienden.

Krijn krabbelt overeind. Hij slaat het stof van zijn jasje en veegt met zijn mouw het speeksel van zijn broek. Het liefst was hij Onno aangevlogen, al is die een kop groter en veel sterker, maar hij is blij dat hij zich heeft beheerst. Anders had hij nu misschien wel in de haven gelegen. Verdronken nog voor hij op het schip was. Verdronken voor hij goudhaalder had kunnen worden. ‘Goudhaalder...’ mompelt hij. Hij schudt de gedachte aan Onno van zich af. Eerst maar eens aan boord zien te komen, dan kijkt hij wel verder.

Aan de kade ligt een roeiboot te wachten die mensen naar de schepen brengt. Het is maar een kort stukje voor de roeier en dan kan Krijn de touwladder op klimmen. Eenmaal aan dek

van de Eendracht ziet hij hoe het krioelt van de mannen die bezig zijn met het schip te laden en gereed te maken voor de reis. Kisten, vaten en zware zakken worden heen en weer geschoven en verdwijnen in het ruim van het schip.

‘Uit de weg, lummel,’ roept iemand.

Net op tijd bukt Krijn voor een rondzwaaiende balk.

‘Krijn, Krijn,’ hoort hij roepen. Tinus, de koksmaat*, staat driftig naar hem te gebaren. ‘Krijn, hier komen. De schipper vraagt naar je.’

Krijn snuift diep de geuren van het schip op. Touwwerk, teer, zeildoek en vaag de geur van gebakken vis. Hij glimlacht. Onno kan wel zeggen dat hij een schoothondje is, maar hij is zestien. Hij is klaar voor de reis, klaar voor het avontuur.

* Het hulpje van de kok. Meestal een jonge jongen

2

Aan boord

Is het hok kleiner geworden? Nog kleiner dan toen hij twee weken geleden voor de eerste keer aan boord van de Eendracht kwam? Hij was er toen een beetje van geschrokken, zó klein. Moet hij echt in dat hok slapen?

‘Hier, dit is je slaappleats,’ had de schipper gezegd. Krijn had naar een soort bezemkast gekeken, een uit ruwe planken bestaand hok met een bedstee die tegen de scheepswand aan was getimmerd. Het was er donker. Er kwam een beetje licht binnen via de deur naar het bovendek. De schipper deed de deur een stukje verder open zodat er meer licht naar binnen viel.

Hij had gevraagd wie er nog meer sliep toen hij nog een bedstee zag. De schipper dacht de koksmaat, maar dat wist hij niet zeker. Omdat Krijn de koksmaat niet had gezien en ook niet wist wie het was, had hij niet verder gevraagd.

Bij toeval ontmoette hij hem later, toen de koksmaat bij het huis van schipper Schouten aanklopte.

‘Hoi,’ zei de ongeveer vijftienjarige jongen toen Krijn de deur opendeed.

‘Ik ben Tinus, de koksmaat van de Eendracht en ik heb een boodschap voor schipper Schouten.’ Onder zijn arm had hij iets wat in een doek was gewikkeld.

‘Is dat de boodschap?’ vroeg Krijn.

‘Ja.’

‘Zal ik die maar aannemen?’

‘Nee... ik moet ook iets tegen hem zeggen.’

De schipper had geen tijd en ze moesten samen in de keuken wachten totdat hij tijd had gevonden voor Tinus. Tijdens het wachten zaten ze eerst een beetje te zwijgen, maar toen Krijn vroeg hoe het aan boord ging als je koksmaat bent, was Tinus gaan vertellen. Hij vertelde dat hij de jongste zoon van een kleine boer was. Hij had twee oudere broers en een zus. De zus was al getrouwd. Zijn oudste broer werkte als matroos bij de Vereenigde Oostindische Compagnie en ging met zijn schip naar het verre Azië. Die was nu ergens op de wereld. Zijn middelste broer ging een deel van het jaar als matroos mee op schepen die naar de Oostzee voeren. Als hij niet op zee was, werkte die broer voor zijn vader op het land.

Toen Tinus dertien jaar werd, dat was oud genoeg, ging hij ook tijdelijk werken op een schip. Graan halen uit Riga, dat ook aan de Oostzee lag. Allemaal heel normaal in West-Friesland. Als er niet genoeg werk was op het land ging men een tijdje varen om geld te verdienen.

‘Ben je al lang koksmaat?’ vroeg Krijn.

‘Het is mijn tweede reis... ik ben al een keer naar de Oostzee geweest. Naar Riga, dat is een mooie plaats, hij schijnt nog mooier te zijn dan Amsterdam.’

‘Ben je dan ook in Amsterdam geweest?’

‘Nee, dat niet, maar dat heb ik gehoord van anderen.’

Daarna was het de beurt aan Krijn om over zijn leven te vertellen. Tinus had hem aangehoord en niet veel gezegd, misschien was hij wel een beetje onder de indruk. Krijn had ook gezegd hoe spannend hij het vond om met de Eendracht op reis te gaan. Dat vond Tinus onzin.

‘Hoezo spannend? Het is gewoon een schip dat een verre reis gaat maken, verder niets bijzonders, hoor.’

Dat had raar geklonken in de oren van Krijn en hij wist niet zeker of Tinus dat allemaal meende. Maar het leek wel zo.

Later kwam Lisa, de keukenmeid, binnen. Ze keek kwaad naar de twee jongens die zomaar in haar keuken zaten en wilde ze meteen wegsturen, maar toen begon ze te glimlachen.

‘Kiek nou, is dat niet onze Tinussie. Jochie, hoe gaat-ie? Kom je voor de schipper?’

Tinus knikte. ‘Ik heb een boodschap voor hem.’

‘Nou jongen, wat deftig! Een boodschap? Bedoel je dat ding onder je arm? Wat ga je doen, ga je de schipper omkopen, wil je meteen kok worden?’ Ze barstte in lachen uit. ‘Kiek maar ut, Krijn, onze Tinussie is een slimmerd, hoor!’ Nog steeds lachend liep ze naar de tuin. Op de drempel draaide ze zich om. ‘Je kunne nog hopies leren, Krijn, van onze Tinus.’ Daarna verdween ze.

‘Ken je haar?’

Tinus haalde zijn schouders op. ‘Ze heeft verkering met mijn oudste broer.’

Daarna was te horen hoe de schipper in de gang afscheid nam van heren uit Amsterdam en hoe zijn zware voetstappen daarna weer teruggingen naar de opkamer.

‘Ik denk dat hij je nu wel kan ontvangen.’

Tinus was opgestaan, had zijn pak extra stevig onder zijn arm geklemd en gezegd: ‘Nou, dan zie ik je wel aan boord.’

Kort daarna had Krijn de buitendeur horen sluiten, het was maar een kort bezoek geweest en Krijn wist nog altijd niet wat er nou in het pak had gezeten.

Dat was weken geleden geweest, en nu hoort hij de stem van Tinus opnieuw.

‘Wat vind je ervan? Van onze hut? Jij slaapt beneden en ik boven.’

‘Hoezo moet ik beneden?’

‘Ik heb de oudste rechten, dat is simpel.’

‘Volgens mij heb je helemaal geen rechten.’

‘O nee? Nou, jij weet duidelijk nog niet hoe dingen aan boord gaan. Ik heb de meeste ervaring en dus de oudste rechten en dus slaap ik boven. Kijk, daar staat je kist al.’ Tinus wijst naar een plek in de kleine hut waar de scheepskist van Krijn staat. ‘Die is net gebracht, samen met de spullen van de schipper, maar die staan in de kajuit en niet hier.’ Tinus lacht. ‘De schipper heeft wel wat meer ruimte voor zichzelf en zijn spullen.’

Tinus’ houding is zo overtuigend dat Krijn wel snapt wie het in de kleine hut voor het zeggen heeft. Hij dus niet.

‘Moet er niet iets in mijn bedstee?’ vraagt Krijn. ‘Ik kan toch niet op die harde planken slapen?’

‘Bedstee?’ lacht de koksmaat. ‘Bedstee? Zeelieden slapen in een kooi, niet in een bedstee. Boeren, juffrouwen en stadse mensen, die slapen in een bedstee. Wij niet.’

‘Een kooi? Ik zie helemaal geen tralies.’

‘Ja, zo heten die dingen hier toch echt. Nou, wat wil je in je bultzak* hebben?’

Tinus houdt een langwerpige bruine stoffen zak omhoog. Krijn kijkt hem niet-begrijpend aan.

‘Je matras, wat wil je erin? Stro of boekweiddoppen?’

‘Geen idee.’

‘Doe maar boekweiddoppen, die liggen prettiger dan stro, dat wordt snel plat.’

Krijn voelt zijn hoofd gloeien van schaamte. Als hij niet eens weet wat een kooi is of een bultzak, hoe kun je dan een goede zeeman worden?

* Een grote zak van stevige stof, gevuld met zacht materiaal, bijvoorbeeld stro of boekweiddoppen. Werd gebruikt als matras.

‘Hier is je kombars*.’

Tinus haalt een soort dikke deken uit een kist en geeft die aan. Krijn pakt het ding onhandig over.

‘Je moet nog een hoop leren, maar dat maakt niet uit. Ik zal je helpen.’

Krijn knikt dankbaar.

Ze maken ieder hun eigen kooi op en bergen de weinige persoonlijke spullen die ze hebben op in hun scheepskist. Als ze klaar zijn loopt Tinus voor Krijn uit over het tussendek, langs hutten en bergplaatsen. Tinus geniet van zijn rol als ervaren zeeman. Links en rechts wijst hij allerlei zaken aan die belangrijk zijn. Dat zijn ze allemaal, want hij zegt er steeds bij dat Krijn dat en dit goed moet onthouden en niet moet vergeten. Na een paar minuten duizelt het hem al. Moet hij dat allemaal onthouden? Al die nieuwe woorden: bakboord, stuurboord en het verschil daartussen, het tussendek, bovendek, de baazansmast, de galerij, de kajuit, de hut van de konstabel** en hier is de bottelier!***

Uit het halfduister van een gangetje komt een dikkige en ietwat kale man tevoorschijn. Hij draagt een bruin voorschoot en in zijn rechterhand houdt hij een bundel papieren.

‘Ah, de nieuwe kajuitwachter van de schipper,’ zegt hij, terwijl hij Krijn streng aankijkt. ‘Nou jongen, als je goed je best doet en luistert naar wat ik je zeg, dan zullen we vast en zeker goede maatjes worden. Maar als je dat niet doet, dan krijg je met mij te maken, begrijp je dat?’

‘Ja, mijnheer.’

* Een soort dekbed of deken van zware stof

** Een onderofficier die aan boord verantwoordelijk is voor de kanonnen en de andere wapens.

*** Een onderofficier die verantwoordelijk is voor de proviand aan boord.

‘Mijnheer? Ik ben geen mijnheer, ik ben hier de bottelier, ik zorg voor de voorraden en dat jullie te eten krijgen. Je noemt mij bottelier, begrepen?’

‘Ja, bottelier.’

‘Mooi, dan nu aan het werk.’ En met die woorden loopt de bottelier door naar het achterschip.

‘Hij valt wel mee, hoor,’ zegt Tinus, ‘het is een ouwe brombeer, maar als je je werk goed doet, heb je weinig last van hem. Er is ook een botteliersmaat, dat is zijn assistent en die heet Bram. Die heb ik nog niet aan boord gezien, die zal straks ook wel komen. Bram is leuk, daar kun je mee lachen.’

Krijn hoopt dat tussen al de dingen die belangrijk zijn en die hij moet onthouden er ook nog tijd genoeg is om te lachen.

Ze lopen weer verder, tot Tinus stopt bij de deur naar de kajuit en die voorzichtig opendoet. Binnen is het een chaos, overal staan stoelen en kisten en pakken met spullen. Tussen de spullen door kan hij wel de grote ramen zien die uitzicht geven op de haven.

‘Dit is de kajuit, hier eten de officieren, de koopman en de schipper. Jij zorgt dat het eten uit de kombuis op tafel komt en ruimt de boel op. Samen met de kajuitwachter van de opperkoopman hou je de boel hier schoon.’

‘Ja, ik weet het.’ Krijns zelfvertrouwen komt weer terug. ‘Mevrouw Schouten heeft me dat al uitgelegd en ook hoe ik de tafel moet dekken, aan welke kant de messen en aan welke kant de vorken, waar de servetten liggen en hoe ik de wijn moet inschenken.’

‘Dan hoef ik dat niet meer uit te leggen,’ zegt Tinus. ‘Begin dan maar met straks hier de boel op te ruimen. Laat ik je eerst zien waar je het kommaliewant* kunt schoonmaken.’

* De naam die werd gebruikt voor alle borden, schalen, kommen, bekers en glazen aan boord van een schip.

‘Het wat...want?’

‘Het kommaliewant: het eetgerei, bestek, glazen, bekers en weet ik veel.’ Tinus kijkt Krijn verbaasd aan. ‘Heeft ze dat niet aan je uitgelegd?’

‘Nee, ze had het over bedienen aan tafel en de hut van de schipper schoonhouden en af en toe een stukje scheepsjournaal overschrijven. Dat zo’n beetje.’

‘Kun jij schrijven?’

‘Ja... geleerd van mijn moeder.’

‘Nou, daar vul je de dag niet mee, hoor. Je moet ook afwassen, veel afwassen met zo veel eters in de kajuit. En niet vergeten, dat is belangrijk: kijk uit met het servies en vooral met het glaswerk. Niets breken, want we kunnen op zee niets bijkopen. De schipper wordt kwaad als er iets stukgaat. Op de vorige reis heeft de schipper de kajuitwachter met een eindje touw flink op zijn lazer gegeven. Dat was niet leuk, ik bedoel voor die jongen.’ Tinus kijkt er ernstig bij.

Krijn slikt moeizaam. Geslagen met een stuk touw? ‘Ja, maar daar kun je soms toch niets aan doen? Ik bedoel dat er iets breekt; als er plotseling een golf komt of zoiets...’ Hij maakt zijn zin niet af.

‘Kan de schipper niet schelen, die slaat je gewoon verrot, simpel.’

Tinus gaat de kajuit weer uit en wijst naar een kleine ruimte ernaast. ‘Kijk, daar staat een tobbe en daar de groene zeep, die heb je nodig bij het afwassen. Ik zou maar voorzichtig doen, ik heb je gewaarschuwd.’

Hij draait zich plotseling om en luistert ingespannen.

‘Ik hoor de stem van de kok, die is net aan boord gekomen, denk ik. Ik moet naar hem toe. Nou, je redt je verder wel, hè?’ Met die woorden laat hij Krijn achter. De opmerkingen van Tinus malen door zijn hoofd. Wat moet hij nu ook weer

onthouden? Wat is belangrijk en wat is nog belangrijker en wat is nog nóg belangrijker? Hij weet het niet meer. Hij loopt terug; hij zal maar eens beginnen met de kajuit op te ruimen, dat wordt nog wel een klus.

Eenmaal in de kajuit kijkt hij naar de bende. Overal staan kisten en dozen. Hij begint met de stoelen bij elkaar te zetten en wil net een zware kist gaan verplaatsen, als er een stem achter hem klinkt:

‘Wat ben jij aan het doen?’

Krijn draait zich abrupt om wanneer hij de stem hoort, die een sterk accent heeft. Hij ziet een jongen die niet veel ouder is dan hijzelf. De jongen draagt chique zwarte kleren en een hoed die diep over zijn ogen is getrokken.

‘Ik ruim op, dat zie je toch.’ Hij heeft even genoeg van al die mensen die zich met hem bemoeien. Verdorie, hij kan toch zeker wel iets doen zonder commentaar?

‘Ik zie.’

‘Wie ben jij dan?’

‘Ik ben de bediende van monsieur Le Maire.’

‘O, de andere kajuitwachter, die van monsieur Le Maire?’

‘Ik ben bediende, geen kajuitwachter.’

‘Wat jij wil,’ mompelt Krijn. Hij steekt zijn hand uit. ‘Ik ben Krijn, de kajuitwachter van schipper Schouten.’

De jongen blijft stokstijf staan en zegt niets.

‘Hoe heet jij?’

‘François de Rochambort. Ik kom uit Frankrijk.’

‘Ah... daarom spreek je raar, je hebt een accent. Nou François, leuk hoor, helemaal uit Frankrijk. Daar ben ik nog nooit geweest. Kom je me helpen om de kajuit op te ruimen?’

‘Non, ik ben niet raar en ik ruim niet op. Ik ben bediende, niet opruimer.’

‘Dan kunnen ze je beter mijnheer Non noemen.’ Krijn moet er

een beetje bij lachen. Wat een rare snuiter. Is nog te bedonderd om zijn handen uit de mouwen te steken. Zeker vanwege zijn fijne zwarte kleren. Bang om die smerig te maken of zoiets?

‘Nou, dan niet, François, dan niet.’ En hij begint opnieuw aan de zware kist te sjoeren.

‘Non,’ klinkt het weer, ‘niet doen, is kist van monsieur Le Maire.’

Nu ziet Krijn pas dat de naam Jacob le Maire in fraaie krulletters op de kist staat geschreven.

‘De kist van je baas, ja.’

‘Non, is kist van monsieur Le Maire.’

‘Dat zeg ik, van je baas.’ Krijn schudt ongeduldig zijn hoofd.

‘Non, is geen baas, is *patron**.’

Krijn geeft het op. Hij kijkt naar een andere kist. Daar staat de naam van Willem Corneliszoon Schouten op, en als hij goed kijkt ziet hij die naam op meer spullen staan. Gelukkig zijn die kisten lichter en eenvoudiger te verplaatsen. Hij begint ze bij elkaar te zetten. Als hij klaar is, ziet de kajuit er meteen een stuk netter uit.

Al die tijd is François in de deuropening blijven staan.

‘Ziezo François, nu is het jouw beurt,’ en met die woorden loopt Krijn de kajuit uit naar het watervat op het tussendeck, waar hij een lepel vol koel water uit schept. Hij drinkt het in één teug op. Zijn eerste klusje is geklaard, hij voelt zich ontspannen, maar dan klinkt het plotseling: ‘Niet lapzwansen, jongen.’ Het is de bottelier. ‘Water drinken doe je straks maar, eerst moet het werk gedaan. Ga de kok helpen.’

Zo gaat het de hele dag door op het schip: werken, werken en nog eens werken. Samenwerken met Tinus is gelukkig wel

* Frans woord voor baas

leuk en met Bram kun je lachen, daar heeft Tinus niets verkeerd mee gezegd. Hij is een echte grappenmaker. De kok niet. Die had Bram een enorme pets met een schuimspaan gegeven, Bram had er alleen om gelachen.

‘Ach kokkie, wat doe je nou?’ had Bram geroepen en hij had een lange neus naar de kok gemaakt. Vervolgens had de kok een rode kool naar Bram gegooid. Mis natuurlijk, maar de kool was zo over boord gevlogen. En daar was de bottelier weer kwaad over geworden. Ja, zo kon je wel wat aflachen tussen het opruimen, bezemen en dweilen door.

Het is al vier uur in de middag wanneer er twee rijtuigen op de kade stoppen. Het geroezemoes op de Eendracht valt stil en alle ogen kijken naar de kade.

‘Jacob le Maire,’ fluistert iemand wanneer een in voornaam zwart geklede heer met een helderwitte kraag uitstapt. Hij is de opperkoopman en bevelhebber van de vloot. Hij wordt gevolgd door zijn broer Daniel, die als koopman op de Hoorn meevaart.

Schipper Schouten ziet er ook piekfijn uit. Niet zo duur als de familie Le Maire, maar toch zeker een heer van aanzien. Hij wordt gevolgd door zijn halfbroer, Jan, de schipper van de Hoorn.

‘Daar komt het grote geld,’ zegt Bram. Hij staat naast Krijn en ze zien hoe de heren elkaar een hand geven. Met een zwierig gebaar nemen ze hun hoed af en buigen lichtjes. Daarna gaan ze twee aan twee naar hun roeiboot en worden ze naar de schepen geroeid.

‘Ga de schipper helpen met zijn bagage!’ roept de bottelier tegen de jongens. ‘Snel.’

‘Nog meer bagage?’ Krijn loopt samen met Bram naar de verschansing*. De kajuit staat al vol, waar moeten ze het allemaal laten?

* Het deel van het schip dat boven het dek uitsteekt. Er is in die tijd nog geen (ijzeren) reling aan boord van schepen.

Maar het blijkt wel mee te vallen met de bagage van de schipper. Die hebben ze zo aan boord. De bagage van Le Maire maakt meer indruk en mijnheer Non, die malle François, zien ze nergens. Samen met twee matrozen worden ze door de bottelier ingezet om de spullen aan boord te brengen. Hijgend en puffend lukt het.

‘Zet de bagage van monsieur Le Maire daar neer.’ De stem van François komt uit het niets.

De matrozen doen meteen wat hij zegt, maar Krijn krijgt een rood waas voor zijn ogen: ‘Kun je niet even helpen?’ roept hij naar François.

‘Non! Ik ben bediende, geen werkpaard.’

‘Nou, die durft,’ zegt Bram, ‘dat is een echte mijnheer, zeg.’

Net voor Krijn iets lelijks kan zeggen, stappen de schipper en Le Maire de kajuit binnen.

‘Krijn, ik wil je voorstellen aan mijnheer Le Maire, de opperkoopman.’

Precies zoals mevrouw Schouten het hem heeft geleerd, geeft Krijn hem een hand.

‘Jij bent dus Krijn? Ik heb al over je gehoord. De schipper vertelde dat dit je eerste reis is en dat je bij hem in huis hebt gewoond. Heb je al kennisgemaakt met mijn bediende, François?’ Hij spreekt met een vriendelijke stem.

‘Ja, heer.’

‘Ah, mooi, dan hoop ik dat jullie vrienden worden en goed zullen samenwerken.’

‘Ja, heer.’ Alsof hij ooit vrienden zal worden met die verwaande snuiter met zijn rare maniertjes.

‘Welkom, monsieur.’ Het is François, die als een duveltje uit een doosje tevoorschijn komt nu het zware werk is gedaan. ‘U bent er, gelukkig.’

‘Heb je mijn hut en mijn spullen in orde gemaakt?’

‘Ach monsieur, er was zo veel werk, wat een *horreur*, ik ben helemaal bezweet.’ François kijkt zijn meester bedroefd aan.

Bezweet? Druk? Werk? Je hebt helemaal niets gedaan, wil Krijn roepen, maar hij bedenkt zich net op tijd en klemt zijn kaken stijf op elkaar. Misschien is het beter om even niets te zeggen.

Le Maire glimlacht naar François en klopt hem bemoedigend op zijn schouder.

Een paar uur later heeft iedereen zijn plaats aan boord gevonden. De kok maakt een maaltijd en Krijn dient voor de eerste keer het eten op in de kajuit. Tot zijn grote verbazing helpt François mee met het opdienen en ook met de afwas. Ze breken niets van het kostbare servies en de glazen.

Als ze klaar zijn met het opbergen van de glazen, de borden, de schalen en het bestek, zegt Krijn: ‘Ziezo, het kommaliewant staat weer in de kast.’

François kijkt hem verbijsterd aan.

‘*Quoi?*’

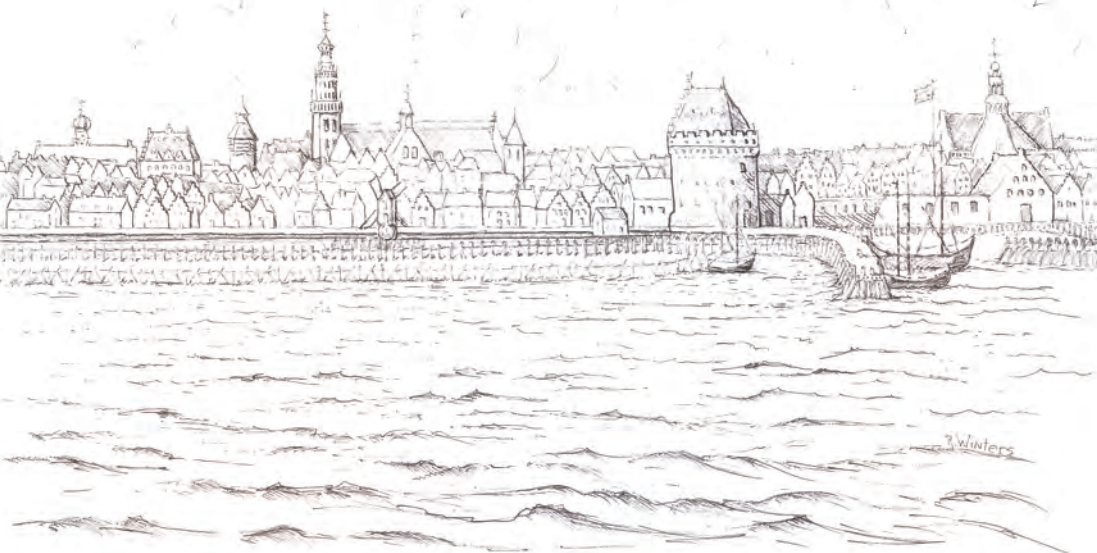
‘Je weet wel. Al die spullen die we net hebben afgewassen.’

Hij wijst met zijn hand naar de kast, waar de spullen in zijn verdwenen.

‘Ah, naturelik, de komaaldiewant.’ Hij knikt er hevig bij.

‘Nee, kommaliewant, François. Je hebt het bijna goed.’

Dan horen ze aan dek commando’s klinken. Ze lopen snel naar het kampanjedek. Ze zien hoe het anker wordt opgehaald. Daarna trekken roeiboten het schip verder de haven uit, naar zee. Matrozen hijsen verschillende zeilen omhoog. Heel langzaam begint de Eendracht een beetje vaart te maken. De matrozen en de mensen op de kade roepen naar elkaar en ze zwaaien naar iedereen. Krijn voelt het bonzen van zijn hart. Hij zoekt op de kade naar bekende gezichten, maar ziet er geen. Toch zwaait hij naar de kade, het lijkt wel of zijn hand

vanzelf omhooggaat en beweegt. Het is nu echt. Heel echt. Ze zijn nu op de Zuiderzee, op weg naar de Noordzee, en dan verder de wereld over.

Ze passeren de Hoorn. Die vertrekt nog niet, maar de bemanning staat aan dek te zwaaien en te roepen naar de Eendracht. Onno is erbij, en Krijn kan zijn priemende blik niet ontwijken. Hij kijkt gemeen en balt zijn vuist en roept: 'Wij zien elkaar nog, Krijn, je bent nog niet van me af.'

Krijn schrikt van zijn geschreeuw. Vlug stapt hij terug, weg van de verschansing. Hij gaat achter een grote matroos staan. François ziet het en vraagt: 'Wie is dat?'

'Ach, een jongen die boos op me is.'

'Hij is gek.' François glimlacht en knikt naar hem.

Krijn kijkt hem verbaasd aan. François kent Onno helemaal niet en toch neemt hij het voor hem op. De reis begint goed.